

МОДЕЛИ СУБОРДИНАЦИЈЕ У МЕХАНИЗОВАНОМ ОДЕЉЕЊУ НА БОРБЕНОМ ВОЗИЛУ ПЕШАДИЈЕ М80А*

Винко Жнидаршич**, Бранко Величковић***, Добривоје Мутавцић****

Достављен: 10. 11. 2021.

Језик рада: Српски

Кориговано: 28. 06. 2021. и 22. 09. 2021.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 18. 10. 2021.

DOI број: 10.5937/vojdelo2104071Z

Организација командовања у механизованом одељењу на борбеном возилу пешадије М80А одређена је правилима и уџбеницима механизованих јединица. Проблем који није обрађен у правилима јесте организација субординације војника укрцног дела посаде када извршава задатке изван возила. У правилима је начелно одређено да се командује начелима једностарешинства и субординације, али да командири механизованих одељења сами организују своје послуге на начин на који мисле да је прикладно, у складу са одређеном мисијом и задацима. Доношење одлуке о преношењу командних надлежности и организовању потчињених у ланцу субординације унутар механизованог одељења је недоумица чак и за искусне командири механизованих јединица, јер је то одређено општим начелима извођења активности, при чему се не зна где би стрелци, снајпериста и пушкомитраљесци требало да буду када су искрцани ван борбеног возила.

Током припреме и извођења активности командир механизованог одељења треба да прилагоди модел субординације у односу на задатак, простор, време и остале чиниоце који се јављају у борбеним активностима. Тако се може догодити да командир или заменик командира подели укрцни део механизованог одељења у више мањих целина (група, тимова) ради извршења одређеног задатка.

* Чланак је резултат рада на научноистраживачком пројекту који је финансирала Војна академија Универзитета одбране у Београду, под бројем: ВА-ДХ/1/21-23 „Утицај савременог окружења на извођење борбених дејстава у урбаним срединама“ („Influence of contemporary environment on the conduct of combat activities in urban spaces“)

** Војна академија, Универзитет одбране у Београду, Београд, Република Србија, vinko.znidarsic@gmail.com

*** Војна академија, Универзитет одбране у Београду, Београд, Република Србија

**** Војна академија, Универзитет одбране у Београду, Београд, Република Србија

Истраживањем које је изведено анализом садржаја у правилима и уџбеницима, посматрањем начина рада током извођења активности, предвиђањем могућих ситуација и откривањем примера добре праксе командира механизованих одељења, обликовани су модели који су представљени у овом раду.

Након проучавања литературе и испитивања професионалних војних лица, резултат истраживања јесу модели субординације у механизованом одељењу када је укрцни део одељења искрцан ван возила. Анализирани модели су подељени на групе модела, где је искрцни део одељења подељен у: 1) основни модел, 2) две групе и 3) три групе.

Кључне речи: *механизовано одељење, борбено возило пешадије М80А, субординација, командовање и руковођење, тактика малих механизованих јединица*

Увод

У Војсци Србије један део механизованих јединица чине пешадијске јединице опремљене борбеним возилом пешадије М80А. Њихове мисије се разликују од мисија редовних пешадијских и оклопних јединица. У борбеним операцијама добијају мисије и задатке који представљају спој пешадијских и оклопних дејстава.

Јединице на борбеним возилима пешадије задовољавају сталне захтеве повећања спремности за борбу и покретљивост јединица, нарочито у урбаном окружењу.¹ У нападу борбено возило пешадије омогућава да се превезе укрцано што је више могуће и да се искрца када се приближи неповољном терену, препрекама које ограничавају кретање или на јаку противоклопну одбрану која се не може заобићи или потиснути, док у одбрани омогућава пешадији да се бори укрцано и искрцано.²

Механизоване јединице имају јасна правила за борбено ангажовање посада борбених возила пешадије. Правила усмерено одређују начине рада сталног дела посаде. За укрцни део посаде јасно је прописана структура и формација када се налази у возилу. Такође, одређено је да одељење у борби може бити у стрелачком строју, по групама или комбиновано, а у одређеним ситуацијама и у оклопном возилу.³

Уочено је да не постоји упутство како се организује субординација у тим ситуацијама, односно: како командир одељења који се налази на возилу одржава

¹ Милорад Радетић, „Правци даљег развоја борбених возила пешадије”, *Војнотехнички гласник*, број 2, 2001, страна 225.

² Headquarters Department of the Army, „*The Mechanized Infantry Platoon and Squad (APC)*”, FM 7-7, Washington, DC, 1985, Page 1-1.

³ „Правило механизована чета, вод, одељење”, Управа оклопних јединица ССНО СФРЈ, Војноиздавачки завод, Београд, 1978, тачка 10, став 3.

везу са војницима укрцног дела одељења ван возила. Ова врста сценарија не разматра се у правилу, а веома је битна у борби када свака грешка може бити кобна. То је веома важно за командире одељења најнижих чинова којима су потребна јасна и сажета упутства како да организују своје потчињене након што изађу из возила ради извршења борбених и неборбених активности.

Да би се открили погодни модели организације субординације унутар механизованог одељења потребно је знати да се систем командовања у Војсци Србије заснива на једностарешинству и субординацији.^{4, 5}

Једностарешинство обезбеђује да се само један претпостављени појављује у систему командовања, да он командује и да је одговоран за извршење задатака. Претпостављени је одговоран за употребу своје јединице зато што му је омогућено да доноси одлуке, издаје наређења и контролише њихово извршавање. Такође, дозвољено му је да пренесе део својих командних надлежности на друга потчињена лица.⁶ Субординација је потчињавање групе или појединаца ауторитету старијег или претпостављеног.⁷ Изражава се кроз однос претпостављени – потчињени. Субординација не уклања иницијативу и стваралачки рад потчињеног који може да изабере начин на који ће извршити добијени задатак.⁸

Командни односи су истражени на основу организационе структуре механизованог одељења које одређује „Правило механизована чета, вод, одељење”.⁹ Према наведеном правилу, механизовано одељење чини десет војника наоружаних аутоматским пиштољима, аутоматским пушкама, снајпером, пушкомитраљезима и ручним бомбама. Пошто се састав послуге и њиховог наоружања није и вероватно неће мењати још дуже време, потребно је послугу организовати на начин који би одговарао тренутним и претпостављеним будућим мисијама и задацима.¹⁰ Њима је, такође, потребна организација и процедуре које ће повећати способности возила и искрцаног дела посаде.¹¹

⁴ „Закон о Војсци Србије”, *Службени гласник Републике Србије*, број 116/2007, 88/2009, 101/2010 - др. закон, 10/2015, 88/2015 – одлука УС и 36/2018, тачка 9.

⁵ „Доктрина командовања – привремена”, ЗОК ГШ ВС, Војна штампарија, Београд, 2016, тачка 26.

⁶ *Ibid.*, тачка 26.

⁷ Борислав Ратковић и остали., Војни лексикон, Војноиздавачки завод, Београд, 1981, страна 594.

⁸ „Доктрина командовања – привремена”, ЗОК ГШ ВС, Војна штампарија, Београд, 2016, тачка 26.

⁹ „Правило механизована чета, вод, одељење”, Управа оклопних јединица ССНО СФРЈ, Војноиздавачки завод, Београд, 1978.

¹⁰ Theodore Severn, „*Airland battle preparation: Have we forgotten to train the dismounted mechanized infantryman?*”, US Army war college, Carlisle Barracks, PA, 1988, page 12.

¹¹ Carmichael John, „*Devising Doctrine for the Bradley Fighting Vehicle Platoon Dismount Element-Finding the Right Starting Point*”, a monograph, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1988, page 1.

Током извршења мисија и задатака, командир одељења, као претпостављени, може, што обично и чини, да пренесе део командне одговорности на војнике које одређује да буду командири група. На тај начин ствара хијерархијске одnose на неколико нивоа организационе структуре механизованог одељења.

У припремној фази истраживања разговори са искусним официрима и подофицирима у Војсци Србије и Министарству одбране били су од велике помоћи, јер су помогли да се препознају потребе механизованог одељења и могућности његовог организовања.

Циљ истраживања организације субординације унутар механизованог одељења био је ограничен на бележење и опис модела. Истраживање је изведено, у ограниченем опсегу, применом метода анализе садржаја докумената „Доктрине командовања Војске Србије”, правила и прописа који се односе на механизоване јединице, разговора са специјалистима, као и на основу личних искустава аутора, стечених кроз посматрање у току извођења обуке и вежби.¹²

Истраживање је спроведено са основним циљем да се забележе сви логички постављени модели организације субординације унутар механизованог одељења. Ограничење се односило на бележење могућих модела, али не и на њихово међусобно поређење. Основни критеријуми за препознавање модела били су: могућности наоружања којим војници рукују; могућност да војници буду компетентни за командовање; безбедност при раду; оптимална брзина преношења команди од претпостављеног ка потчињенима и извештавања од потчињеног ка претпостављеном.

Проучавањем научне литературе аутора, попут Бабића (1988) „Брзина – чинилац успеха у борбеним дејствима оклопних и механизованих јединица” и Радетића (2001) „Правци даљег развоја борбених возила пешадије”, дошло се до сазнања о правцима развоја механизованих јединица, док је рад Славковића и осталих (2017) „Употреба оклопних јединица у операцијама у насељеном месту”, као и описи које је дао Шипка (2011) у уџбенику „Тактика оклопних јединица 1” нарочито помогли у разумевању тактике и потреба механизованог одељења.^{13, 14, 15, 16}

Истраживачки тим је, током 2019. и 2020. године, дефинисао проблем истраживања у разговорима са колегама официрима и подофицирима Војске Србије и Министарства одбране у оквиру припрема за извођење пројекта „Утицај савременог окружења на извођење борбених дејстава у урбаним срединама”. Истраживање које је уследило изведено је кроз анализу докумената, разговоре са ис-

¹² Здружена оперативна команда Генералштаба Војске Србије, Доктрина командовања – привремена, Војна штампарија, Београд, 2016.

¹³ Манојло Бабић, „Брзина – чинилац успеха у борбеним дејствима оклопних и механизованих јединица”, *Војно дело*, вол. 40, бр. 1, 1988.

¹⁴ Милорад Радетић, „Правци даљег развоја борбених возила пешадије”, *Војнотехнички гласник*, 2001, бр. 1, стр. 83-100.

¹⁵ Раде Славковић, Бранко Шипка, Јадранко Јукић, „Употреба оклопних јединица у операцијама у насељеном месту”, *Војно дело*, 2017, стр. 223-240.

¹⁶ Шипка Бранко, *Тактика оклопних јединица 1*, Војна штампарија, Београд, 2011, стр. 93.

питаницима и осматрање рада механизованог одељења. Добијени резултати су представљени као модели организације субординације унутар механизованог одељења. За потребе јасноће истраживања механизовано одељење је изоловано и посматрано као да остале јединице немају утицаја на њене задатке.

Као део истраживања организована је и једна неформална радионица током наставе са полазницима Основног командно-штабног курса, у септембру 2019. године у Војној академији, на којој су учествовали наставници и полазници специјалности оклопних јединица и пешадије. Испитаници су, углавном, били у чину капетана до потпуковника, на дужностима командира вода и чете у пешадији и оклопним јединицама. Полазницима је дат задатак да размисле и прикажу организацију субординације унутар механизованог одељења, узимајући у обзир и друге факторе, попут доктрине и тактике.

Почевши од основног модела организације субординације који прописује „Правило механизована чета, вод, одељење”,¹⁷ испитаницима је дат задатак да представе што више модела организације субординације који ће имати упориште у искуству и логици решавања доктринарних мисија и задатака када укрцни део посаде напусти возило и постане искрцани део посаде. Тиме је пажња испитаника усмерена на решавање само једне врсте ситуација.

Пошто су израдили своје моделе организације субординације распоређени су у неколико група. Додатна објашњења и мишљења су били исто тако потребна како би се резултати средили, објединили и описали.

Знање и искуство ових испитаника, стечено током година службе, било је драгоцено јер су могли да представе организацију субординације механизованим одељењем засновану на правилима, али и личним искуствима.

Намера је да се обезбеди основа за следећи ниво истраживања који ће укључивати разматрање и осталих фактора. Уочено је да полазници нису могли да одреде само један модел организације субординације који би био универзалан за све ситуације. Уместо тога издвојили су се модели који су погодни за већину ситуација. Тиме је створена база логичних модела организације субординације коју могу користити командири механизованог одељења на борбеном возилу пешадије М80А.

Механизовано одељење

У Војсци Србије механизовано одељење је најмања организација механизованих јединица. Командир механизованог одељења је особа која је одговорна за све у одељењу. Механизовано одељење чини десет чланова посаде који се налазе у борбеном возилу пешадије М80А. Оно представља спој сталне посаде и укрцног дела механизованог одељења. Када укрцни део напусти возило назива се искрцни део механизованог одељења (Слика 1).

¹⁷ „Правило механизована чета, вод, одељење”, Управа оклопних јединица ССНО СФРЈ, Војноиздавачки завод, Београд, 1978, тачка 5.

Оружана снага	Возило	Посада	Командир одељења	Заменик КО	Искрци део
 Војска Србије	 БВП М80	 В ОН	 КО	 ЗКО	 Н-1 Н-2 С-1 С-2 С-3 Сн

Слика 1 – Састав механизованог одељења

Сталну посаду механизованог одељења чине командир одељења (скраћено: КО), оператор-нишанџија (скраћено: О-Н) и возач (скраћено: В). Сви они су наоружани аутоматским пиштољима. Када активности то налажу могу се наоружати и аутоматским пушкама.¹⁸

Укрци део посаде чини седам чланова: заменик командира механизованог одељења (скраћено: ЗКО), двојица нишанџија пушкомитраљеза (скраћено: Н-1 и Н-2), снајпериста (скраћено: Сн) и тројица стрелаца (скраћено: С-1, С-2 и С-3)¹⁹ Они су наоружани са четири аутоматске пушке, два пушкомитраљеза и једном снајперском пушком. Од додатног наоружања на располагању су им и ручни бацачи ракета и ручне бомбе.

Командир одељења је претпостављени свим члановима посаде борбеног возила пешадије. Он је истовремено претпостављени старешина члановима сталног дела посаде: возачу и оператору – нишанџији, као и заменику командира одељења у директној линији командовања. Заменик командира одељења је претпостављен војницима искрчног дела одељења када се искрцају из борбеног возила пешадије (Слика 2).

Укрци део посаде се превози у борбеном возилу пешадије и може извршавати борбене задатке из возила, али и изван возила.²⁰ Када се укрци део посаде искрца из возила постаје искрци део одељења и изводи задатке праћен борбеним возилом пешадије које му обезбеђује ватрену подршку аутоматским топом 30 mm, спрегнутим митраљезом 7,62 mm ПКТ и противоклопним системом 9М14М „маљутка”.²¹

Механизовано одељење на борбеном возилу пешадије М80А је веома покретно, поседује противоклопно оружје и обезбеђује оклопну заштиту посади од ефеката наоружања малих калибара, артиљеријских пројектила и ручних бомби. Такође, умањује и ефекте нуклеарних, хемијских и биолошких агенаса. Борбене способно-

¹⁸ Шипка Бранко, *Тактика оклопних јединица 1*, Војна штампарија, Београд, 2011, стр. 13.

¹⁹ Шипка Бранко, *Тактика оклопних јединица 1*, Војна штампарија, Београд, 2011, стр. 13.

²⁰ Ibid., стр. 13.

²¹ Headquarters Department of the Army, „*The Infantry Rifle Platoon and Squad*”, FM 3-21.8 (FM 7-8), Washington, DC, 2007, Point 1-47.

сти механизованог одељења најбоље се исказују када изводе задатке здружено са тенковима, на отвореном или маневарском земљишту и дању.²²

Механизовано одељење бори се у складу са добијеним задатком и развојем ситуације. При прекиду везе са претпостављеним командир одељења самоиницијативно доноси одлуке, организује борбена дејства и предузима мере да се успостави веза са претпостављеним.²³

Механизовано одељење у борби може бити у стрељачком строју, по групама или комбиновано, а у одређеним ситуацијама и у оклопном транспортеру.²⁴ Командир одељења је одговоран за све способности свог одељења којим командује непосредно.²⁵ Он непосредно командује искрцним делом одељења у борби и делом одељења које искрцано из возила прихвата борбу.²⁶ механизованог одељења Уколико није у возилу, командир се налази у саставу распореда искрцног дела одељења, на месту одакле може да прати ситуацију и издаје команде целом одељењу. Он одржава радио, курирску и сигналну везу.²⁷

Механизовано одељење може изводити противоклопна дејства на малим, средњим и великим одстојањима користећи противоклопне ракете.²⁸ Креће се на маршу у саставу механизованог или тенковског вода, као бочно осигурање чете и као челна патрола батаљона.²⁹

Командиру механизованог одељења одређено је да командује сталном посадом – искрцним делом посаде борбеног возила пешадије.³⁰ У мирнодопским околностима он је непосредно претпостављен деветорици војника, а потчињен командиру механизованог вода. Сваки војник у механизованом одељењу има лично наоружање и додељене задатке. Да би активности могле да се изводе у складу са добијеним задацима, командир одељења преноси део својих командних надлежности на војнике који исказују способности да буду командири група – тимова.³¹ Тиме се постиже равнотежа између покрета, ватре и безбедности.³²

²² „Правило механизована чета, вод, одељење”, Управа оклопних јединица ССНО СФРЈ, Војноиздавачки завод, Београд, 1978, тачка 5.

²³ Ibid., тачка 7.

²⁴ Ibid., 1978, тачка 10.

²⁵ „Правило тенковска чета, вод, тенк”, ССНО СФРЈ, УОЈ-5, Војноиздавачки завод, Београд, 1978, тачка 18.

²⁶ Ibid., тачка 18.

²⁷ „Правило механизована чета, вод, одељење”, Управа оклопних јединица ССНО СФРЈ, Војноиздавачки завод, Београд, 1978, тачка 44.

²⁸ Ibid., тачка 120.

²⁹ Ibid., тачка 137.

³⁰ Directorate of intelligence „*The Cutting Edge: Soviet Mechanized Infantry in Combined-Arms Operations*”, A research paper, 1987, Page 13.

³¹ „Доктрина командовања – привремена”, ЗОК ГШ ВС, Војна штампарија, Београд, 2016, тачка 59-60.

³² Chris Smith, Tony Duus and Simeon Ward, „*Contemporary Warfare, the Utility of Infantry, and Implications for the Project Land 400 Combined Arms Fighting System*”, Australian Army Journal, Volume VII, Number 2, Winter 2010, page 25

На овакав начин командир механизованог одељења успева да командује читавим одељењем преко командира група – тимова, који, пошто од њега добију наређење, даље извршавају и усмеравају њихове активности.

Модел организације субординације у механизованом одељењу

Због сложености система борбеног возила пешадије, командир механизованог одељења се у свим моделима организације субординације налази у саставу сталне посаде и искрцним делом одељења командује непосредно.

Показало се да непосредна команда није изводљива, јер командир одељења није у могућности да са борбеног возила пешадије прати ситуацију код искрцног дела одељења која се дешава на 100 до 200 метара од њега. Зато најчешће даје дозволу заменику командира механизованог одељења да одлучује о начину извођења дејства. Међутим, могуће су и ситуације у којима ни заменик командира механизованог одељења није у могућности да сагледа ситуацију, па преноси надлежност на командира групе. Тај командир групе најчешће је војник са довољно компетенција и искуства да заслужи поверење да командује другим војницима и да донесе одлуку о дејству читавог одељења када се његова група налази на тежишту дејства како би се скратило време и повећала ефикасност.³³ На тај начин подстиче се активност и иницијатива потчињених.³⁴

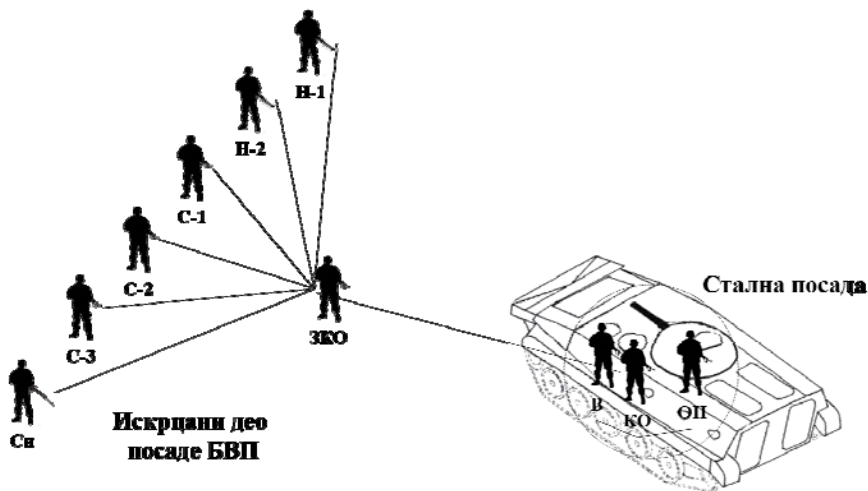
После оваквог одређења и проучавања литературних извора и разговора са специјалистима у вези са искрцним делом механизованог одељења на борбеном возилу пешадије резултати су подељени на: 1) основни модел, 2) моделе две групе и 3) моделе три групе.

Модел 1 – Основни модел

У основном моделу организације субординације командир механизованог одељења истовремено је непосредно претпостављен свим војницима сталног дела и искрцног дела одељења. Организацијом субординације са сталним делом одељења непосредно су му потчињени возач и оператор – нишанџија. Искрцним делом одељења командује преко заменика командира механизованог одељења. Заменик командира механизованог одељења је претпостављен свим осталим војницима искрцног дела одељења (Слика 2).

³³ „Mission Command: Command and Control of Army Forces”, Headquarters Department of the Army Washington, D.C., Army Doctrine Publication No. 6-0, ADP 6-0, 2019, point 1-27.

³⁴ „Доктрина копнене војске”, Команда Копнене војске Генералштаба Војске Србије Министарства одбране, Л-0, Медија центар Одбрана, Војна штампарија, Београд, 2012, стр. 58

Слика 2 – Модел 1 – Основни модел³⁵

У овом моделу заменик командира механизованог одељења ангажован је у девет непосредних веза субординације у којима је претпостављен и једну везу потчињавања према командиру механизованог одељења, што представља више веза субординације него што одређује Доктрина командовања у Војсци Србије.³⁶ Према прикупљеним подацима, овај модел се најчешће примењује у активностима Војске Србије које нису борбене.

Модел 2 – Модели две групе искрцног дела одељења

Друга група модела организације субординације унутар механизованог одељења на борбеном возилу пешадије М80А сачињена је на основу прикупљених обавештења и предлога специјалиста оклопних јединица и пешадије. За ове моделе карактеристично је да се искрцни део механизованог одељења дели на две групе и да заменик командира не мора да буде у саставу ниједне од група.

Ови модели су, због састава група, подељени и груписани у моделе 2.1, где су у групама равномерно распоређени војници у односу на врсту наоружања и дужности, и моделе 2.2, где су у групама обједињени војници са истим и сличним наоружањем и специјалности којима се постиже покретљивост и ватрена подршка у извођењу активности.

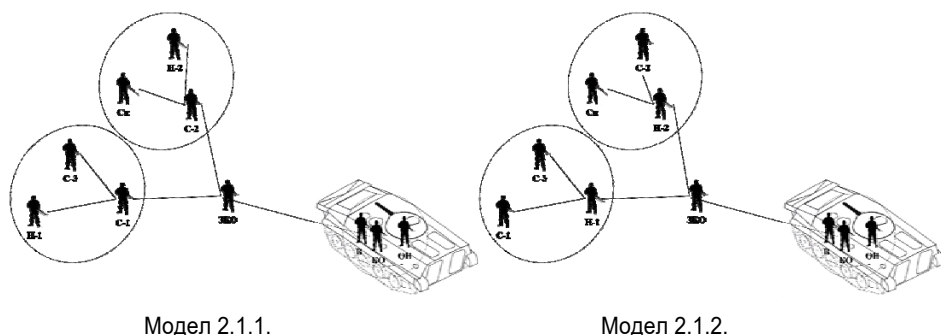
³⁵ Илустрација БВП М80 преузета и прилагођена из Шипка Бранко, Тактика оклопних јединица 1, страна 93

³⁶ „Доктрина командовања – привремена”, ЗОК ГШ ВС, Војна штампарија, Београд, 2016, тачка 78.

Модел 2.1 – Модел две групе – стална посада на возилу, а искрцни део подељен у две групе

У моделу 2.1. организације субординације стални део одељења је непосредно потчињен командиру механизованог одељења. Њему је потчињен и заменик командира механизованог одељења којем је потчињен целокупан искрцни део механизованог одељења подељен у две групе. У саставу тих група су нишанџија пушкомитраљеза, снајпериста и стрелац.

У моделима 2.1.1 и 2.1.2. командиру механизованог одељења потчињен је заменик командира механизованог одељења, којем су потчињена двојца командира група. У групи се налазе три војника. Командир групе је непосредно претпостављен двојци војника (Слика 3).

Модел 2.1.1.

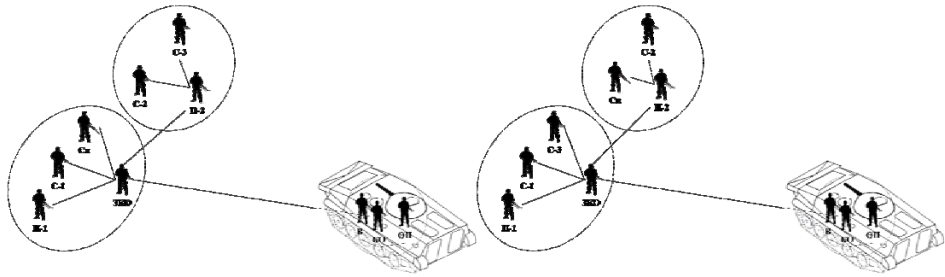
Модел 2.1.2.

Слика 3 – Модел 2.1.1. и модел 2.1.2.

Разлика између ова два модела је у томе што су у моделу 2.1.1. у две групе војника искрцног дела механизованог одељења за командире група одређени стрелци C-1 и C-2, док су у моделу 2.1.2. за командире група одређене нишанџије пушкомитраљеза H-1 и H-2 (Слика 3).

У моделима 2.1.3. и 2.1.4. заменик командира механизованог одељења је истовремено командир једне групе, у којој су му непосредно потчињена три војника (H-1, C-1 и C-2) и претпостављен је командиру друге групе. Командиру друге групе H-2 потчињена су два војника (C-2 и C-3) (Слика 4).

Разлика између модела 2.1.3. и 2.1.4. је место снајперисте које је унутар прве групе у моделу 2.1.3, док у моделу 2.1.4. он и стрелац C-3 мењају места у групама (Слика 4).

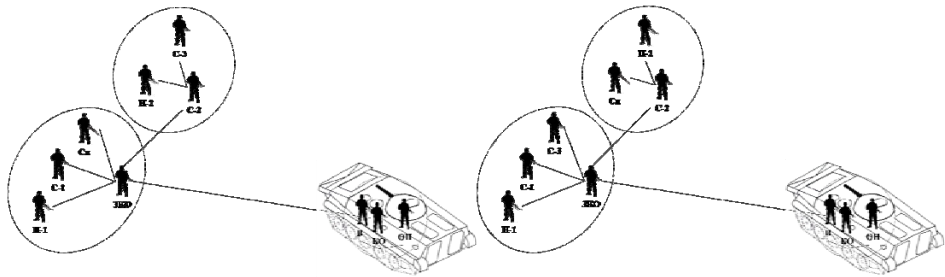

Модел 2.1.3.

Модел 2.1.4.

Слика 4 – Модел 2.1.3. и модел 2.1.4.

У моделима 2.1.3. и 2.1.4. за командира друге групе одређује се нишанција пушкомитраљеза Н-2 (Слика 4), док се у моделима 2.1.5. и 2.1.6. за командира друге групе одређује стрелац С-2 (Слика 5).

Модел 2.1.5.

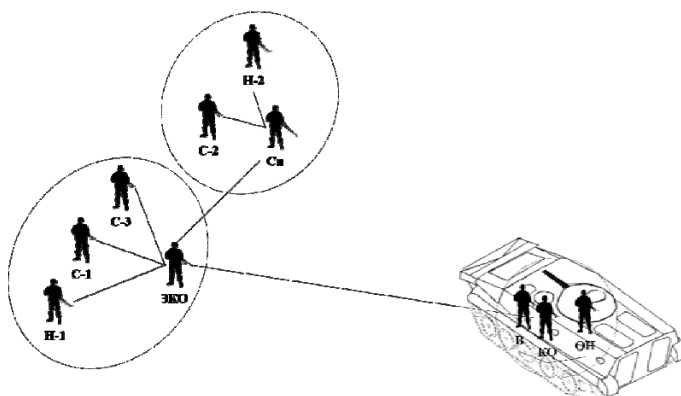
Модел 2.1.6.

Слика 5 – Модел 2.1.5. и модел 2.1.6.

Подела искрчног одељења на две групе најчешће се изводи ради омогућавања дејства наоружањем борбеног возила кроз међупростор између група. Групе имају и улогу заштите бокова борбеног возила пешадије. Модел 2.1.5. и поступке описао је Шипка (2011) у уџбенику „Тактика оклопних јединица 1”³⁷.

У моделу 2.1.7. за командира друге групе одређен је снајпериста (Слика 6).

³⁷ Шипка Бранко, *Тактика оклопних јединица 1*, Војна штампарија, Београд, 2011, стр. 93.

Слика 6 – Модел 2.1.7.

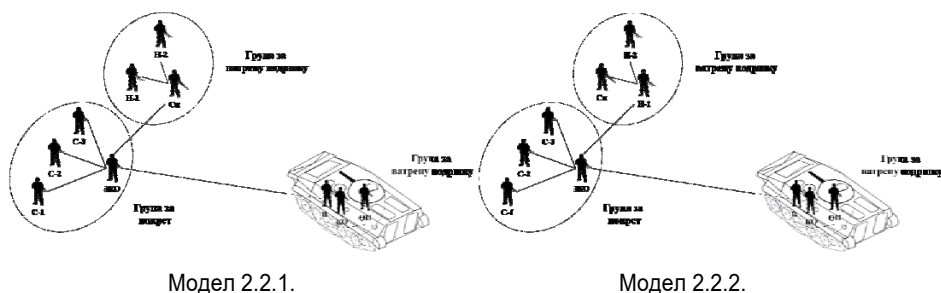
Модел 2.1.7. представља модификацију модела 2.1.4. и 2.1.6. У том моделу, за командира друге групе, јачине три војника (Сн, Н-2, С-2), одређен је снајпериста Сн. Разлика у односу на моделе 2.1.4. и 2.1.6. је место снајперисте који је сада одређен да буде командир групе (Слика 6).

Модел 2.2 – Модели две групе унутар искрцног дела одељења који су чиниоци ватре и покрета

У овој групи модела искрцни део одељења је подељен на две целине – групе: ватрени и покретни. Ове целине су основа модерне тактике најнижих јединица које се користе ради покрета на бојном пољу у присуству непријатеља, посебно када је јединица под ватром. Подразумева употребу свих доступних заклона и координираног кретања групе за покрет коју варом подржавају група за ватру и борбено возило пешадије. Користи се током напредовања ка непријатељу у нападу, или приликом одступања у одбрани.³⁸

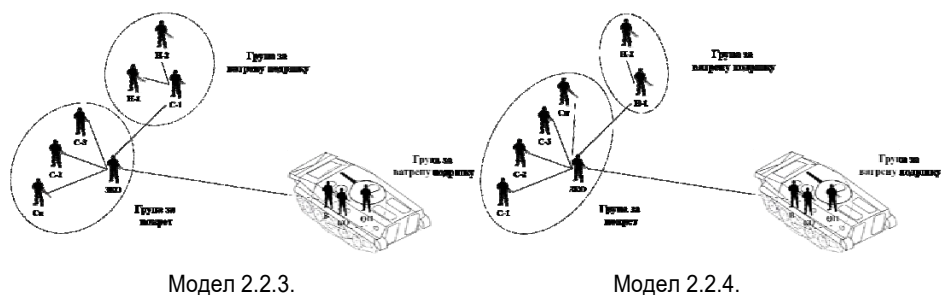
У моделима 2.2.1. и 2.2.2. прва група је група за покрет и чине је четири војника: стрелац 1, 2 и 3, којима је претпостављен заменик командира механизованог одељења. Он је истовремено претпостављени старешина другој групи и подређен у односу на командира механизованог одељења. Другу групу, која је група за ватрену подршку, чине три војника: нишанције пушкомитраљеза Н-1, Н-2 и снајпериста. У моделу 2.2.1. групом командује снајпериста, а у моделу 2.2.2. групом командује нишанција пушкомитраљеза Н-1. Заменик командира механизованог одељења је командир групе која покретом изводи дејство, док је група за ватрену подршку и стална посада подржавају ватром (Слика 7).

³⁸ „Armor and Mechanized Infantry Company Team”, Armor and Mechanized Infantry Company Team, ATP 3-90.1, 2016, page 7-10 ATP 3-90.1, 2016, page 7-10

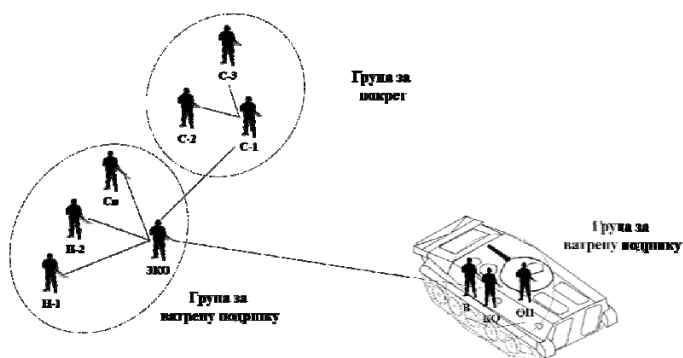
Слика 7 – Модел 2.2.1. и модел 2.2.2.

У моделима 2.2.3. и 2.2.4. прва група је група за покрет, а друга група је и даље група за ватрену подршку. Разлика између ова два модела је место стрелца С-1. У моделу 2.2.3. он је командир друге групе и у моделу 2.2.4. он је подређени у саставу прве групе. У моделу 2.2.4. нишанције пушкомитраљеза чине другу групу и у садејству са сталном посадом су ватрена подршка првој групи која изводи покрет (Слика 8).

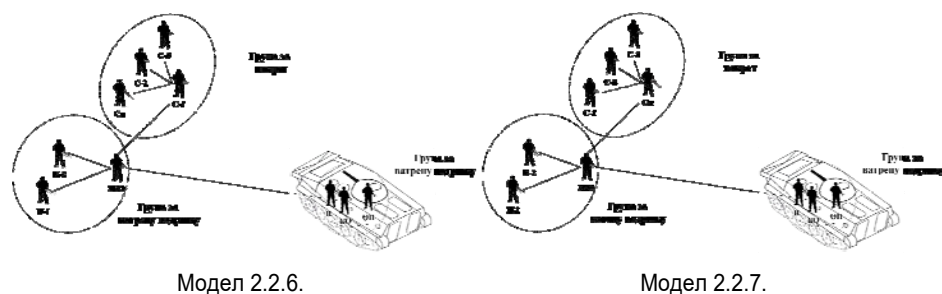
Слика 8 – Модел 2.2.3. и модел 2.2.4.

У моделу 2.2.5. заменик командира механизаног одељења је командир групе за ватрену подршку у којој су му потчињене нишанције пушкомитраљеза Н-1, Н-2 и снајпериста. Другом групом командује стрелац С-1, а њему су потчињени стрелци С-2 и С-3 (Слика 9).

Слика 9 – Модел 2.2.5.

У моделима 2.2.6. и 2.2.7. прва група је група за варену подршку и чине је нишанције пушкомитраљеза Н-1, Н-2 и заменик командира механизованог одељења који командује групом. Другу групу чине стрелци С-1, С-2, С-3 и снајпериста. Разлику чини то што је у моделу 2.2.6. стрелац С-1 командир групе, а у моделу 2.2.7. групом командује снајпериста (Слика 10).

Модел 2.2.6.

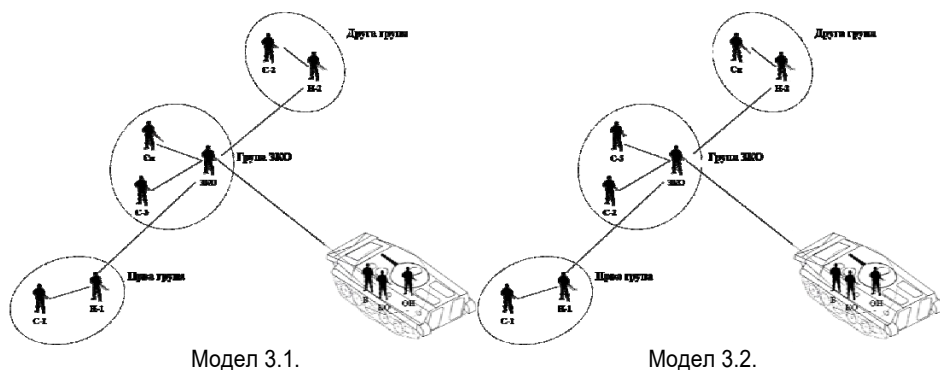
Модел 2.2.7.

Слика 10 – Модел 2.2.6. и модел 2.2.7.

Модел 3 – Модели три групе искрцног дела одељења

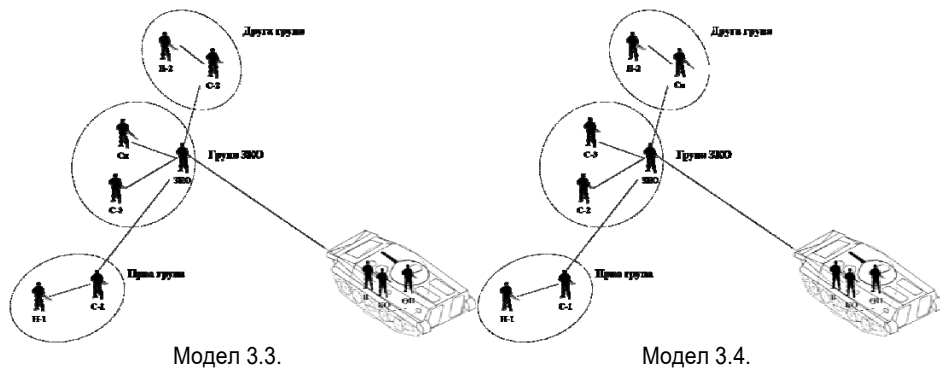
У овој групи модела груписани су модели за ситуације када се искрцни део одељења дели у три групе. Дељење одељења у три групе није уобичајена организација на терену, али би могла да се користи за неке ситуације.

У моделима 3.1. и 3.2. прву и другу групу чине нишанција пушкомитраљеза Н-1 (Н-2) и стрелац С-1 (С-2). У обе групе нишанција пушкомитраљеза одређује се за командира групе. Групу којом командује заменик командира механизованог одељења чине стрелац С-3 и снајпериста (модел 3.1). У моделу 3.2. стрелац С-2 из друге групе мења место са снајперистом, а нишанција пушкомитраљеза Н-2 и даље командује другом групом (Слика 11).

Слика 11 – Модел 3.1. и модел 3.2.

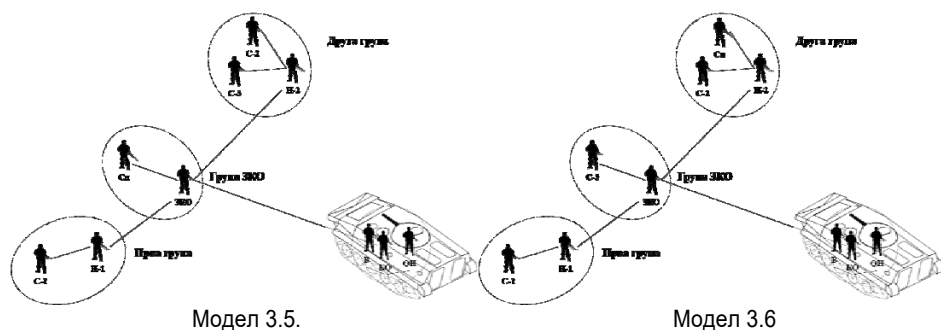
У Моделима 3.3. и 3.4. прву и другу групу чине нишанџија пушкомитраљеза Н-1 (Н-2) и стрелац С-1 (С-2). У обе групе се стрелац С-1 (С-2) одређује за командира групе. Групу којом командује заменик командира механизаног одељења чине стрелац С-3 и снајпериста (модел 3.3). У моделу 3.4. стрелац С-2, из друге групе, мења место са снајперистом, па тако снајпериста постаје командир друге групе (Слика 12).

Слика 12 – Модел 3.3. и модел 3.4.

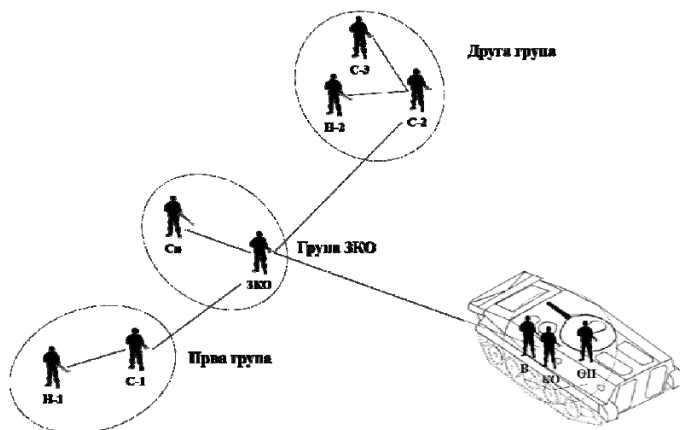
У моделима 3.5. и 3.6. прву групу чине стрелац С-1 и нишанџија пушкомитраљеза Н-1 који је уједно и командир групе. У моделу 3.5. другу групу чине два стрелца С-2 и С-3 којима командује нишанџија пушкомитраљеза Н-2. Групу заменика командира механизаног одељења чине снајпериста и заменик командира механизаног одељења који је уједно и претпостављен командирима прве и друге групе (модел 3.5).

У моделу 3.6. снајпериста из групе заменика командира одељења и стрелац С-3 из друге групе су заменили места (Слика 13).

Слика 13 – Модел 3.5. и модел 3.6.

У моделу 3.7. исти је састав група као и у моделу 3.5, али се разликује по томе што су уместо нишанција пушкомитраљеза Н-1 и Н2 на места командира група постављени стрелци С-1 и С-2 (Слика 14).

Слика 14 – Модел 3.7.

Групу командира чине заменик командира и снајпериста, али је могућа комбинација замене места стрелца С-3 и снајперисте као у моделу 3.6.

Закључак

Организациона структура из „Правила механизована чета, вод, одељење” (1978) била је основа за истраживање модела организације субординације унутар механизованог одељења. Истраживање је изведено применом метода анализе садржаја докумената, разговора и посматрања, са циљем да се забележе сви логички постављени модели организације субординације унутар механизованог одељења.

ваног одељења. Опсег истраживања је ограничен на класификацију и приказ модела организације субординације механизаног одељења на борбеном возилу пешадије М80А када је искрцни део одељења изван возила.

Од основне структуре механизаног одељења, која је представљена као модел 1. и која се подразумева као основна, током анализе засноване на сценаријима, утврђено је да је унутар механизаног одељења могуће успоставити 22 организације субординације када се укrcни део одељења искрца из борбеног возила пешадије.

Та 22 модела организационе структуре су, због својих специфичности, обједињени у три групе модела, где је искрцни део одељења подељен на: 1) основни модел, 2) моделе две групе и 3) моделе три групе (Табела 1).

Табела 1 – Преглед модела организације субординације унутар механизаног одељења на борбеном возилу пешадије М80А

Модел (x)	Подгрупа – први ниво (x.x)	Подгрупа – други ниво (x.x.x)						
Модел 1.	Основни модел							
Модел 2.	Модел 2.1.							
	Модел 2.2.							
	Модел 2.3.							
	Модел 2.4.							
Модел 3.	Модел 3.1.							
	Модел 3.2.							
	Модел 3.3.							
	Модел 3.4.							

Два модела су откривена у литератури: модел 1 приказује организациону структуру из „Правила механизаног чета, вод, одељење” (1978), а модел 2.1.5. је приказао Шипка (2011) у „Тактици оклопних јединица 1”.

У свим моделима је претпостављена примена активности и иницијативе, као значајног начела у организацији субординације унутар механизаног одељења, где командир механизаног одељења, који се налази у возилу, подстиче заменика командира одељења који се налази изван возила да самостално командује и доноси одлуке, као и да га подржава у његовим одлукама. Даљом организацијом субординације војници које заменик командира одељења одређује за командире група обавезни су да извршавају задатке у складу са замисли претпостављеног, али имају и могућност да то изведу на начин који је прилагођен ситуацији коју виде испред себе.

Ово истраживање предлаже 22 решења за организовану субординацију искрцног дела механизаног одељења. Недостатак материјалних средстава онемогућио је да се истраживање настави, али су резултати до којих се дошло представљени како би рад на истраживању био настављен укључивањем практичне провере у односу на мисије, простор, ситуације, околности и друго.

Литература

- [1] „*The Mechanized Infantry Platoon and Squad (APC)*”, Headquarters Department of the Army, FM 7-7, Washington, DC, 1985.
- [2] „Закон о Војсци Србије”, *Службени гласник Републике Србије*, број 116/2007, 88/2009, 101/2010 – др. закон, 10/2015, 88/2015 – одлука УС и 36/2018.
- [3] „Доктрина командовања – привремена”, Здружена оперативна команда Генералштаба Војске Србије, Војна штампарија, Београд, 2016.
- [4] Борислав Ратковић и остали., Војни лексикон, Војноиздавачки завод, Београд, 1981, страна 594.
- [5] „Правило механизована чета, вод, одељење”, Управа оклопних јединица Савезног секретаријата за народну одбрану Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, Војноиздавачки завод, Београд, 1978.
- [6] Theodore Severn, „*Airland battle preparation: Have we forgotten to train the dismounted mechanized infantryman?*”, US Army war college, Carlisle Barracks, PA, 1988.
- [7] Carmichael John, „*Devising Doctrine for the Bradley Fighting Vehicle Platoon Dismount Element-Finding the Right Starting Point*”, a monograph, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 1988.
- [8] Шипка Бранко, *Тактика оклопних јединица 1*, Војна штампарија, Београд, 2011
- [9] „*The Infantry Rifle Platoon and Squad*”, Headquarters Department of the Army, FM 3-21.8 (FM 7-8), Washington, DC, 2007,
- [10] „Правило тенковска чета, вод, тенк”, Савезни секретаријат за народну одбрану, УОЈ-5, Војноиздавачки завод, Београд, 1978.
- [11] Directorate of intelligence „*The Cutting Edge: Soviet Mechanized Infantry in Combined-Arms Operations*”, A research paper, 1987.
- [12] Chris Smith, Tony Duus and Simeon Ward, „*Contemporary Warfare, the Utility of Infantry, and Implications for the Project Land 400 Combined Arms Fighting System*”, Australian Army Journal, Volume VII, Number 2, ISSN 1448-2843, Winter 2010.
- [13] „*Armor and Mechanized Infantry Company Team*”, Armor and Mechanized Infantry Company Team, ATP 3-90.1, 2016, page 7-10ATP 3-90.1, 2016.
- [14] „Mission Command: Command and Control of Army Forces”, Headquarters Department of the Army Washington, D.C., Army Doctrine Publication No. 6-0, ADP 6-0, 2019.
- [15] „Доктрина копнене војске”, Команда Копнене војске Генералштаба Војске Србије Министарства одбране, Л-0, Медија центар Одбрана, Војна штампарија, Београд, 2012.
- [16] Манојло Бабић, „Брзина – чинилац успеха у борбеним дејствима оклопних и механизованих јединица”, *Војно дело*, вол. 40, бр. 1, 1988.
- [17] Милорад Радетић, „Правци даљег развоја борбених возила пешадије”, *Војнотехнички гласник*, 2001, бр. 1, стр. 83-100.
- [18] Милорад Радетић, „Правци даљег развоја борбених возила пешадије”, *Војнотехнички гласник*, број 2, 2001.
- [19] Раде Славковић, Бранко Шипка, Јадранко Јукић, „Употреба оклопних јединица у операцијама у насељеном месту”, *Војно дело*, 2017, стр. 223-240.

Резиме

Организација командовања у механизованом одељењу на борбеном возилу пешадије М80А одређена је правилима и уџбеницима механизованих јединица. Проблем који није обрађен у правилима јесте организација субординације војника укрцног дела посаде када извршава задатке изван возила. У правилима је начелно одређено да се командује начелима једностарешинства и субординације, али да командири механизованих одељења сами организују своје послуге на начин на који мисле да је прикладно, у складу са одређеном мисијом и задацима. Доношење одлуке о преношењу командних надлежности и организовању потчињених у ланцу субординације унутар механизованог одељења је недоумица чак и за искусне командире механизованих јединица, јер је то одређено општим начелима извођења активности, при чему се не зна где би стрелци, снајпериста и пушкомитраљесци требало да буду када су искрцани ван борбеног возила.

Током припреме и извођења активности командир механизованог одељења треба да прилагоди модел субординације у односу на задатак, простор, време и остале чиниоце који се јављају у борбеним активностима. Тако се може догодити да командир или заменик командира подели укрцни део механизованог одељења у више мањих целина (група, тимова) ради извршења одређеног задатка.

Истраживањем које је изведено анализом садржаја у правилима и уџбеницима, посматрањем начина рада током извођења активности, предвиђањем могућих ситуација и откривањем примера добре праксе командира механизованих одељења, обликовани су модели који су представљени у овом раду.

Након проучавања литературе и испитивања професионалних војних лица, резултат истраживања јесу модели субординације у механизованом одељењу када је укрцни део одељења искрцан ван возила. Анализирани модели су подељени на групе модела, где је искрцни део одељења подељен у: 1) основни модел, 2) две групе и 3) три групе.

Кључне речи: *механизовано одељење, борбено возило пешадије М80А, субординација, командовање и руковођење, тактика малих механизованих јединица*

© 2021 Аутори. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

